

У СВІТІ РІДНОГО СЛОВА

ЗОШИТ ІЗ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

До програми, розробленої під керівництвом **О. Я. Савченко,**
та програми, розробленої під керівництвом **Р. Б. Шияна**

3

Урок 1. Докладний переказ

Пригадай! Переказати докладно текст означає відтворити його зміст з усіма деталями.

- 1 Зазначте, у яких випадках слід використовувати детальний переказ тексту.
- 2 Прочитайте текст «Лісові сторожі» і два варіанти його переказу, написані різними учнями. Чий переказ тексту кращий і чому?

ЛІСОВІ СТОРОЖІ

Усе бачать, усе чують розумні ворони. Тому їх називають пильними лісовими сторожами.

Ось зі здобиччю в зубах біжить лісом вовк. Побачили вовка гострі на око ворони, закружляли над розбійником, закричали на все вороняче горло. Почув цей гвалт вовк. Вуха прищулив, хутчіше подався до свого лігва.

На березі лісового озера помітили ворони лисицю. Тихенько крадеться вона до пташиного гнізда. Знову закричали ворони на весь ліс. Злякалася, сховалася у темному лісі лисиця. Знає, що пильні лісові сторожі не дадуть їй розоряти гнізда.

За Іваном Соколівим-Микитівим

I варіант

Воронів називають пильними лісовими сторожами, бо вони все бачать і все чують.

Біжить лісом вовк зі здобиччю в зубах. Ворони побачили, закружляли над ним, закричали на все горло. Вовк почув цей крик, прищулив вуха і втік до свого лігва.

Коло озера помітили ворони лисицю, яка тихенько крадеться до пташиного гнізда. Вони знову закричали на весь ліс. Лисиця злякалася і сховалася в темному лісі. Вона знає, що лісові сторожі не дозволять їй руйнувати пташині гнізда.

II варіант

Воронів називають лісовими сторожами.

Побачили ворони вовка зі здобиччю і закричали. Вовк утік до свого лігва.

Побачили ворони коло озера лисицю. Знову закричали. Лисиця сховалася в лісі, бо знає, що ворони не дадуть їй розоряти гнізда.

3 Прочитайте прислів'я. Поясніть, як ви його розумієте.

Чия відвага, того й перемога.

✓ Доберіть синоніми до слова *відважний* і запишіть їх.

--	--	--	--	--	--	--	--

4 Прочитай текст. Поміркуй: це розповідь, опис чи міркування. Потрібне підкресли.

ПЕТРИК, СОБАКА І КОШЕНЯ

Маленький Петрик ішов стежкою в саду. Бачить, біжить назустріч чорний кудлатий собака.

Хлопчик злякався, хотів тікати. Та раптом до його ніг притулилося маленьке кошения. Воно втекло від собаки і просить у Петрика захисту. Підняло голову до хлопчика і жалібно нявчить.

Петрикові стало соромно. Він узяв кошения на руки і рішуче пішов собаці назустріч. Собака зупинився, злякано подивився на Петрика й сховався в кущах.

За Василем Сухомлинським

✓ Дай відповіді на запитання.

1. Кого зустрів Петрик у саду?

2. Чому хлопчик хотів тікати?

3. Яким був собака?

4. Чому Петрик не втік?

5. Яким у вашій уяві постає кошения?

6. Чому хлопчикові стало соромно?

7. Як він захистив кошения?

8. Чому собака злякався Петрика?

9. Як по-іншому можна назвати оповідання?

5 Пронумеруйте пункти плану в тій послідовності, у якій будете переказувати текст.

Кошеня просить захисту.

Зустріч Петрика із собакою.

Петрик захистив кошеня.

Собака сховався в кущах.

Запишіть план тексту.

Blank grid for writing the plan.

Який пункт плану буде зачином? Які пункти плану належать до основної частини? Який пункт плану є кінцівкою?

6 Випиши з тексту слова, які автор використав, щоб не повторювати слово *Петрик*.

Blank grid for writing words.

Добери синоніми до слів.

Раптом —

Притулилося —

Рішуче —

7 Прочитай частини тексту до складеного плану, підготуйся детально відтворити текст.

- 8 Запиши переказ тексту. Відповідь на кожен пункт записуй з абзацу. Зверни увагу, як пишуться слова: *стежкою, назустріч, притулилося, втекло, нявчить, рішуче, сховався.*

- 9 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

- 10 Пригадайте прислів'я про відвагу, які ви знаєте.

Слово про слово

Лігво — заглиблення в землі, де живе тварина.

Гвалт — сильний крик, прохання про допомогу.

Урок 2. Художній опис зайця (за СВІТЛИНОЮ)

Пригадай! У **тексті-описі** вказуються характерні ознаки якогось предмета, особи, природи, явища тощо. До описового тексту можна поставити питання **який?**

1 Прочитай загадку. Запиши слово-відгадку. Поясни свою відповідь.

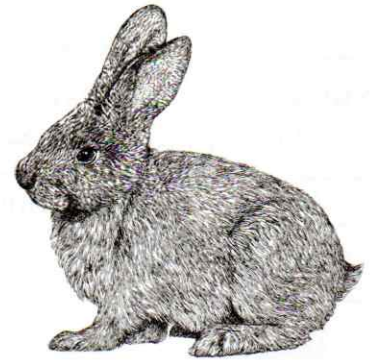
Довгі вуха, куций хвіст,
невеличкий сам на зріст.
На городі побував —

нам капусту попсував.
Довгі ноги скік та скік...
Ми погнались — він утік...

- ✓ Що ти знаєш про зайця, його поведки?
- ✓ Пригадай загадки про зайця, які ти знаєш.

2 Прочитай і скажи, який це текст: розповідь, опис чи міркування (потрібне підкресли).

Заєць сірий — найпоширеніший звір нашої фауни з ряду зайцеподібних. Тіло його струнке, стиснуте з боків, завдовжки понад 60 см. Голова невелика, а вуха довгі, більше довжини голови, загострені на кінцях. Очі опуклі, містяться по боках голови. Кінцівки зайців пристосовані до швидкого бігу, і тому задні ноги міцні, майже вдвічі довші від передніх. Тулуб у зайців закінчується коротеньким хвостом. Забарвлення волосяного покриву тьмяне, сірувато-буре.

За Олександром Корнеєвим

- ✓ Поміркуй, який це текст: науковий чи художній (потрібне підкресли).
- 3** Розглянь світлину зайця. Поміркуй, що треба вказати, які ознаки охарактеризувати, щоб створити художній опис звірятка.
- 4** Пригадай за таблицею будову тексту-опису та зміст його складових частин.

Зачин	Загальне враження	<i>Заєць — невеличке, гарне звірятко.</i>
Основна частина	Опис окремих ознак: <i>голова, вуха, очі, носик, шубка, лапи, хвостик</i>	<i>невелика, ... , довгі, ... , великі, ... , маленький, ... , м'яка, ... , міцні, ... , куценький, ...</i>
Кінцівка	Висновок	

- ✓ До поданих ознак добери ще свої, які допоможуть описати зайчика.
- 5 Усно побудуй текст-опис за поданою схемою та опорними словами.
- 6 Напиши, які слова можна використати в тексті, щоб не повторювати слово *зайчик*.

- 7 Запиши текст-опис.

- 8 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

УРОК 3. Твір-розповідь «По гриби» (за фрагментом тексту)

Пригадай! У **тексті-розповіді** про когось або про щось розповідається. До розповідного тексту можна поставити запитання **що трапилося?** (як це сталося?).

- 1 Прочитай вірш. Уяви те, про що в ньому йдеться.

Маргарита Івенсен

Візьмемо до рук козубочки,
разом до лісу підем.

Пахнуть стежки і пеньочки
смачно грибком і дощем.

- ✓ Дай відповіді на запитання.

1. Чим приваблює осінній ліс?
2. Що в ньому можна побачити?
3. Які звуки почути?
4. Які запахи відчути?
5. Чи ходив/ходила ти в ліс по гриби?
6. Чи знаєш, як їх треба збирати?

- 2 Прочитай вірш. Поясни, чому слід залишати корінець гриба.

Наталя Забіла

Їх рвати з коренем не треба.
Коли ж про це забудеш ти,
грибки образяться на тебе
і більш не схочуть тут рости.

- ✓ Напиши, які їстівні гриби ти знаєш. Скористайся малюнками.

- 3 Розкажи, яких тварин можна зустріти в осінньому лісі.

- 4 Прочитай уривок із твору «По гриби». Подумай, із ким трапився цей випадок і що саме трапилося.

Та тільки дівчинка нахилилася за грибом, як у кущах щось зашелестіло...

- ✓ Дайте відповіді на запитання.

1. Хто міг зашелестіти в кущах?
2. Що він/вона там робив/робила?
3. Як відреагувала дівчинка?

5 Пригадайте будову тексту-розповіді.

6 Розгляньте малюнок.

✓ Поміркуйте і розкажіть.

1. Що було з дівчинкою **до того**, як вона нахилилася за грибом?
2. Як дівчинка збирала гриби? Що **трапилося** далі?
3. Чим усе **закінчилося**?

7 Складіть план. Запишіть його.

8 Усно побудуйте твір-розповідь за складеним планом.

За потреби скористайтесь *опорними словами*.

- Погожий день; пахне грибами, сосною хвоєю, м'ятою.
- Чудова галявина; опале листя; царство грибів; гриб-карапуз.

- Оленка злякалася; цікавість поборолала страх; несподівана зустріч.
- Неповторні враження; щасливе повернення додому.

9 Запиши твір-розповідь. Кожен пункт плану пиши з абзацу.

10 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

Слово про слово

Козубок — кошик.

Карапуз — гриб із товстою ніжкою.

УРОК 4. ТЕКСТ-МІРКУВАННЯ «КНИГА ДОРОЖЧА ЗА НАЙБІЛЬШЕ БАГАТСТВО» (ТВІР ЗА ПРИСЛІВ'ЯМ)

Пригадай! У **тексті-міркуванні** висловлюються роздуми з приводу чогось, стверджується чи заперечується якась думка. До такого тексту ставимо питання **чому?**

- 1 Прочитай загадку. Запиши слово-відгадку. Поясни свою відповідь.

Дуже я потрібна всім —
і дорослим, і малим.
Всіх я розуму учу,
а сама завжди мовчу.

- ✓ Яку книжку ти зараз читаєш? Про що любиш читати? Чому?
- 2 Установи відповідність між частинами прислів'їв. З'єднай лініями. Поясни, як ти розумієш їх зміст.

1. Книга вчить,	● ●	цікаво жити.
2. З книгою дружити —	● ●	як на світі жить.
3. Бережи книгу —	● ●	усе знати.
4. Книги читати —	● ●	джерело знань.

- 3 Прочитай тексти. Вкажи номер прислів'я із завдання 2 біля того тексту, до якого воно підходить.

Іван Франко

Книги — морська глибина,
хто в них пірне аж до дна,
той, хоч труда мав досить,
дивнії перли виносить.

Віра Багірова

Потерпіть, будь ласка, книжко,
полікую я вас трішки.
Попідклеюю вам рани,
хай боліти перестане.

- 4 Запиши прислів'я про книжку, які ти знаєш.

- 5 Прочитай вірш. Розкажи, яке значення має книжка в житті людини.

Юрій Шкрумеляк

ПІСНЯ ПРО КНИЖКУ

Ти, кохана книжко,
учиш нас, навчаєш,
про усякі дивні речі
нам оповідаєш.
Любо нас навчаєш,
як на світі жити,

батька, неньку шанувати,
рідний край любити.
Тож гукнімо, діти,
нашій книжці: — Слава!
В ній наука і розвага,
втіха і забава.

- 6 Дай відповіді на запитання.

1. Чи можна вважати книгу порадником, помічником, другом, учителем? Поясни чому.
2. Чого навчає нас книга?
3. Чи можна сказати, що книга дорожча за найбільше багатство? Чому?

- 7 Усно побудуй твір-міркування про книгу за поданим початком (твердженням). Наведи свої докази. У висновку використай прислів'я про те, що книгу треба берегти.

8 Запиши твір.

Книга — дорожча за найбільше багатство.

9 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

Слово про слово

Пёрли — коштовні прикраси, виготовлені з перламутрових зерен, узятих із черепашок морських молюсків.

Забáва — розвага.

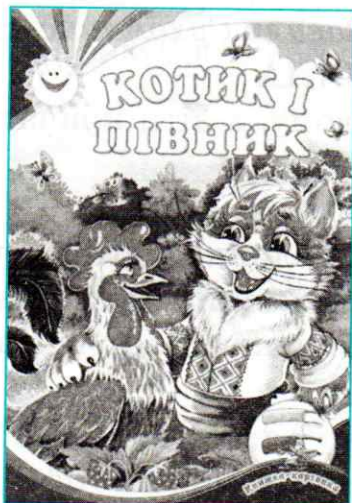
УРОК 5. ПЕРЕБУДОВА КАЗКИ

Пригадай! **Казка** — це оповідь про вигадані події, чарівні речі.
Літературна казка — художній твір, який належить конкретному авторові.
Народна казка автора не має, її створив народ.

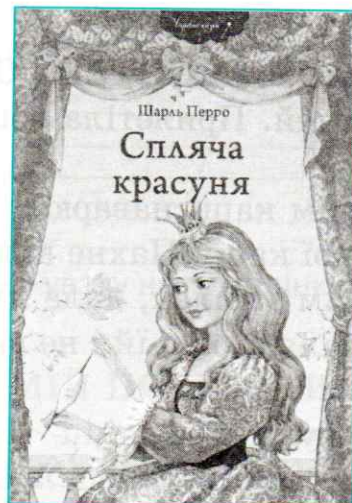
- 1 Розглянь зображення обкладинок книжок із казками. Визнач, які з казок є народними, а які — літературними. Запиши їх номери у відповідні рядки.

Народні казки: _____

Літературні казки: _____

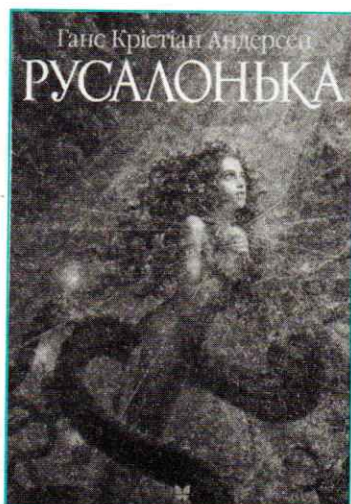
1

2

3

4

5

6

- 2 Про кого розповідається у згаданих казках? Випиши номери тих казок, у яких головними героями є лише тварини.

Казки про тварин: _____, _____, _____.

- ✓ Доповни речення.

Характерною ознакою казок про тварин є те, що героями в них є

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

- Назви героїв улюблених казок про тварин. Яка їхня вдача, вчинки?

- 3 Прочитай казку. Про кого в ній розповідається?

Василь Сухомлинський

КАШУ ВАРИЛА, ДІТЕЙ ГОДУВАЛА

У сороки було семеро дітей. Прилетіла вона додому, а діти кричать:
— Їсти хочемо!

— Подождіть, любі, я вам каші наварю.

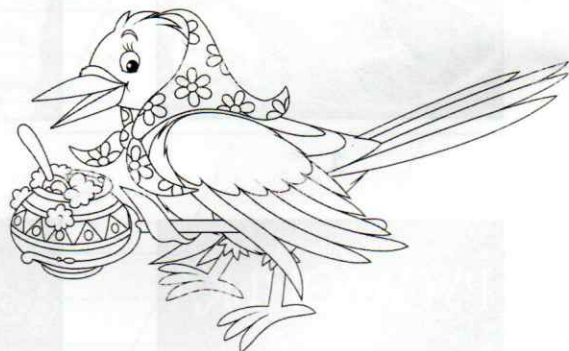
Наварила сорока гречаної каші. Пахне каша, аж слинка у діток тече.

Наклала мати каші у сім тарілок, дала дітям ложечки, їдять дітки, мовчать. А сорока сидить біля столу, їй і не вистачило каші, всю віддала дітям.

— Хай їдять, щоб не були голодні, а я полечу й щось собі їсти знайду.

- Дай відповіді на запитання.

1. Про кого розповідається в казці?
2. Як сорока ставиться до своїх дітей? З чого це видно? А як ставляться пташенята до своєї матері? Порівняй.

- ✓ Познач ✓, яке із прислів'їв підходить до цієї казки.

Для ворони нема кращих дітей, як воронячі.

Мати сама не з'їсть, а дітей нагодує.

- ✓ Обведи дужкою в тексті зачин, основну частину і кінцівку.

- 4 Перебудуйте казку по-новому, змінивши кінцівку і доповнивши основну частину так, щоб казка відповідала прислів'ю: «Де двоє їдять, там і третій наїсться».

- ✓ За потреби скористайтеся одним із запропонованих нижче варіантів продовження казки. Поясніть, який із них зовсім не підходить, а який підходить найкраще.

I варіант

Вирішили пташенята зачекати, доки мама щось і для себе їсти знайде.

II варіант

Вирішили пташенята поділитися кашею з мамою.

III варіант

Вирішили пташенята полетіти шукати їжу для мами.

- ✓ Усно продовжте казку. Починайте зі слів:

Побачили діти, що мама не має чого їсти...

- ✓ Вставте у казку діалог між героями. Розіграйте його.
- ✓ Придумайте свій заголовок до казки.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

- 5 Прочитай казку. Зверни увагу на поведінку героїв.

Костянтин Ушинський

УМІЙ ПОЧЕКАТИ

Жили собі брат і сестра — півник та курочка.

Побіг півник у садок та й почав клювати зеленісіньку смородину, а курочка й каже йому:

— Не їж, півнику! Почекай, поки смородина достигне.

Півник не послухався, клював та й клював і наклювався так, що насилу додому дійшов.

— Ох! — кричить півник. — Лишенько моє! Боляче мені, сестричко, боляче!

Напоїла курочка півника м'ятою, приклала гірчичник, — і пройшло.

Видужав півник і пішов у поле; бігав, стрибав, зігрівся, спітнів і побіг до ручаю пити холодну воду; а курочка йому й гукає:

— Не пий, братику, почекай, поки прохолонеш!

Не послухався півник, напився холодної води, — і тут почала його трусити лихоманка; насилу курочка додому його довела.

Побігла курочка до лікаря, прописав лікар півникові гірких ліків, і довго пролежав півник у ліжку.

Поки хворів півник, уже й зима настала. Видужав півник і бачить, що річка льодом укрилася.

Схотілося півникові на ковзанах поковзатись; а курочка й каже йому:

— Ой, почекай, півнику! Дай річці зовсім замерзнути, тепер ще лід дуже тонкий, утопишся.

Не послухався півник сестри: покотився по льоду; лід проломився, а півник — шубовсть у воду! Тільки того півника й бачили.

✓ Скажи, якою була курочка, а яким — півник. Порівняй вчинки героїв.

✓ Поміркуй, чому так названо казку.

6 Перебудуй казку по-новому, показавши, що півник змінив свою поведінку. Придумай щасливий кінець казки. Почни нову казку так:

Схотілося півнику на ковзанах поковзатись, але...

7 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

Урок 6. ВИБІРКОВИЙ ПЕРЕКАЗ

Пригадай! Переказати текст вибірково означає відтворити тільки якийсь із частин пропонованого тексту.

1 Прочитайте казку. Про що в ній розповідається?

Василь Сухомлинський

ЯК БІЛОЧКА ДЯТЛА ВРЯТУВАЛА

Серед зими потепліло, пішов дощ, а потім знову замерзло. Вкрилися дерева льодом, зледеніли шишки на ялинках. Немає чого їсти дятлові: стукає об лід, а до кори не достукається. Б'є дзьобом шишку, а зернятка не вилущуються.

Сів Дятел на ялині й плаче. Падають гарячі сльози на сніг, замерзають.

Дивиться білка з дупла — дятел плаче. Стриб, стриб, прибігла до дятла.

— Чого це ти, дятле, плачеш?

— Немає чого їсти, білочко.

Шкода стало білочці дятла. Винесла вона з дупла велику ялинкову шишку. Поклала між стовбуром і гілкою. Сів дятел біля шишки та й ну довбати її дзьобом.

А білочка сидить біля дупла й радіє. І білченята в дуплі радіють. І сонечко в небі радіє.

- ✓ Поставте кілька запитань до тексту і дайте на них відповіді.
- ✓ Прочитайте переказ цього тексту, зроблений учнем. Зверніть увагу, про що тут розповідається.

Переказ тексту

Побачила білочка дятла, який плакав, бо не мав чого їсти.

Жаль стало білочці дятлика. Винесла з дупла велику ялинову шишку. Поклала її між стовбуром та гілкою. Дятлик сів біля шишки та й почав довбати її.

А білочка сидить і радіє.

- Порівняйте поданий переказ із авторським текстом.

1. Чи можна цей переказ вважати повним? Чому?
2. Яку частину тексту переказав учень?
3. Як він розпочав свій переказ?
4. Чи можна було б цей переказ тексту розпочати так: «Серед зими потепліло, пішов дощ, а потім знову замерзло».

- 2 Прочитай текст. Зверни увагу на його заголовок.

Василь Сухомлинський

ПОКИНУТЕ КОШЕНЯ

Хтось виніс із хати маленьке сіре кошенятко й пустив його на дорогу. Сидить кошеня та й нявчить. Бо хоче додому, до матусі. Проходять люди, дивляться на кошеня. Хто сумно хитає головою, хто сміється. Хто жаліє: бідне кошенятко, та й іде собі.

Настав вечір. Зайшло сонце. Страшно стало кошеняткові. Притулилося воно до куца та й сидить — тремтить. Поверталась із школи маленька Наталочка. Чує — нявчить кошеня. Вона не сказала ні слова, а взяла кошеня й понесла додому. Пригорнулося кошенятко до дівчинки. Замуркотіло. Раде-радісіньке.

- ✓ Дай відповіді на запитання.

1. Чому текст має таку назву?
2. Як автор зобразив покинуте кошеня?
3. Як люди поставилися до бідного звірятка?
4. Що зробила Наталя?
5. Як відреагувало кошеня?
6. Чи правильно вчинила Наталя?
7. Чи траплялися тобі подібні випадки? Розкажи.

- 3 Прочитайте текст іще раз. Виберіть із нього матеріал для переказу на тему «Як Наталочка врятувала кошеня».

- 4 Склади план вибіркового переказу. Вибери із запропонованих варіантів найвдаліші пункти плану. Обґрунтуй свій вибір.

1. Кошеня тремтить від страху.	1. Покинуте кошеня.
2. Наталя віднесла бідолаху додому.	2. Наталя забрала кошеня.
3. Раденьке кошенятко.	3. Кошеня зраділо.

- ✓ Запиши створений план.

5 Усно перекажи текст. Поміркуй, як ти його почнеш, як прив'яжеш основну частину до зачину, як завершиш текст.

6 Напиши слова, які можна використати в тексті, щоб не повторювати слово *кошеня*.

✓ Зверни увагу, як пишуться слова: *кошеня, тремтіло, нявчить, радісіньке*.

7 Запиши вибіркового переказ тексту на тему «Як Наталочка врятувала кошеня». Розпочни текст так:

Під кущем, недалеко від дороги, сиділо покинуте кошеня.

8 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

Урок 7. Твір-міркування «Кого я вважаю своїм другом / своєю подругою?» (за вказаною темою)

Пригадай! Текст-міркування складається із трьох частин: твердження (думка, яку треба довести), доказ (доведення), висновок.

- 1 Які слова виникають у твоїй уяві, коли ти чуєш слово *друг/подруга*? Запиши їх на промінчиках.

- 2 Прочитай текст. Знайди і підкресли речення, яке виражає його головну думку.

ДВА ТОВАРИШІ

Ішли якомсь лісом два товариші. Назустріч їм вийшов ведмідь. Один кинувся навтьоки, виліз на дерево й заховався, а другий залишився на дорозі. Упав він на землю і вдав, що мертвий.

Ведмідь підійшов до хлопчика, понюхав його обличчя, та й пішов собі. Товариш зліз із дерева та, сміючись, і говорить:

— Ну, що ведмідь тобі на вухо сказав?

— Він сказав мені, — відповів хлопчик, — що не варті й доброго слова ті люди, які залишають у біді товариша.

За Львом Толстим

- 3 Придумай і запиши свій заголовок до тексту.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

- 4 Які твори про дружбу ти читав/читала?
- 3 Установи відповідність між частинами прислів'їв (приказок). З'єднай лініями. Поясни, як ти розумієш їх зміст.

Приятелів тьма,
Вірний друг —
Друзі пізнаються

в біді.
а вірного друга нема.
то найбільший скарб.

✓ Яке з цих прислів'їв підходить до прочитаного тексту?

4 Кого можна вважати справжнім другом / справжньою подругою? Чи є у вас друзі? Чому ви вважаєте їх друзями? Відповідайте за схемою.

Твердження: _____

Доказ (доведення): _____

Висновок: _____

5 Напиши твір-міркування на тему «Кого я вважаю своїм другом / своєю подругою?». Пам'ятай про структуру тексту-міркування!

Handwriting practice area with a grid of lines. Each row consists of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line, with vertical lines forming columns.

6 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

Урок 8. Створення коміксу

- 1 Вилучи слова — назви чисел і прочитай слово, яке утворилося.

ОДИНКОДВАМІТРИКС

- 2 Дай відповіді на запитання.

1. Чи знаєш ти, що таке *комікс*?
2. Чим комікс відрізняється від ілюстрованої книжки?
3. Чи є в тебе улюблені комікси? Хто є їх героями?
4. У яких дитячих журналах часто друкують комікси?

Запам'ятай! Комікс — це зв'язна розповідь, подана за допомогою серії малюнків та підписів до них.

Зверни увагу! Підписи зазвичай мають форму «словесної бульбашки», яка передає мову чи думку персонажа.

Найпоширеніші «бульбашки»:

мова

думка

вигук (крик)

- 3 Розгляньте комікс. Прочитайте написи у «словесних бульбашках».

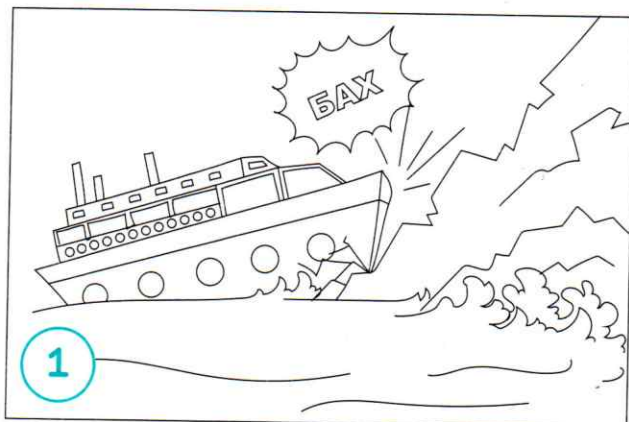

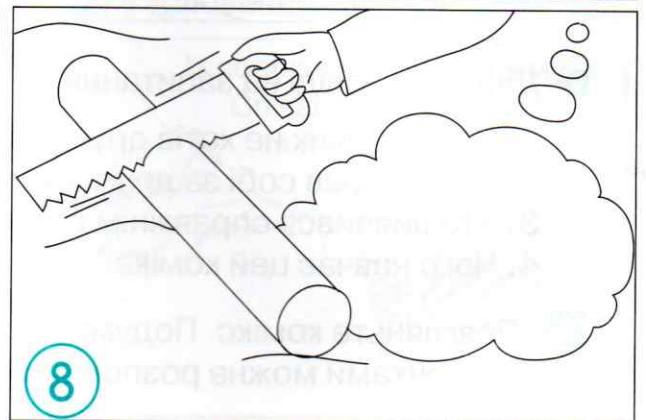
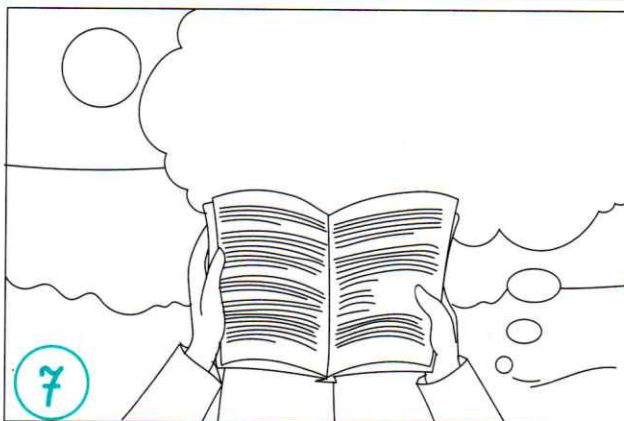
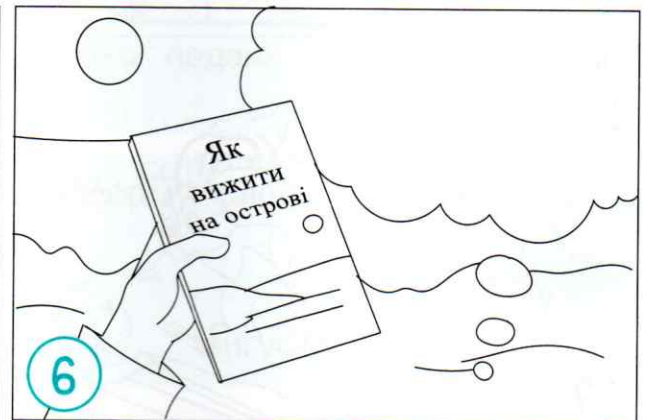
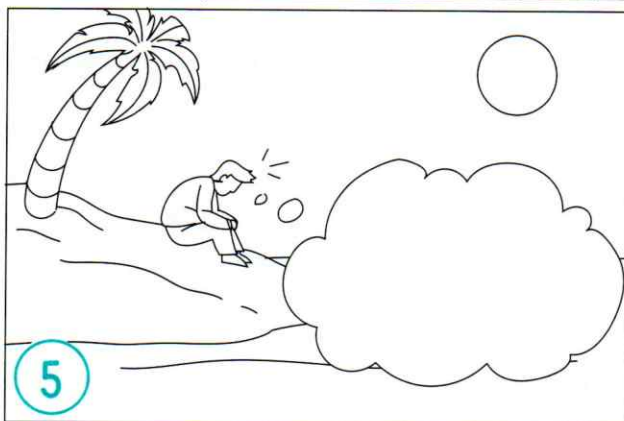
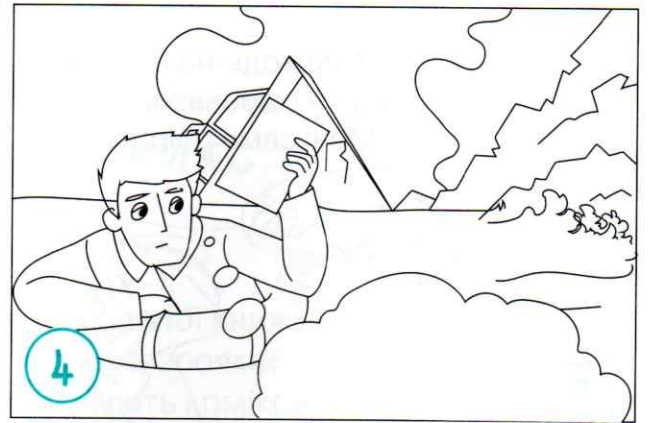

✓ Дайте відповіді на запитання.

1. Чому зайчик не хотів дружити із сорокою та бобром?
2. Чому обрав собі за друга лиса?
3. Хто виявився справжнім другом? Чому?
4. Чого навчає цей комікс?

4 Розгляньте комікс. Подумайте, про що в ньому йдеться. Яку історію за малюнками можна розповісти?

- ✓ Дайте відповіді на запитання.
1. Що трапилось з кораблем?
 2. Що міг крикнути капітан?
 3. Що вирішив узяти хлопець?
 4. Чи допомогла йому книжка?
 5. Чому комікс названо «Найцінніша річ»?
 6. Чи траплялися з вами випадки, коли книга допомагала знайти вихід зі складної ситуації?
- ✓ Подумайте, які підписи можна зробити у «бульбашках». Запишіть їх.

- 5 Створіть комікс, головним персонажем якого може стати кожен із вас. Наприклад, спробуйте скласти історію про те, як ви очікували на подарунки від святого Миколая.
- ✓ Поміркуйте, хто сказав (чи нагадав), що скоро буде свято. Що треба робити, яким треба бути, щоб отримати подарунки. Намалюйте, що ви робили, як себе поводити, що думали, говорили та інше. Зазначте, чи отримали ви подарунок і який саме.
 - ✓ Продумайте, які сюжетні моменти ви намалюєте, що напишете в «бульбашках». Придумайте короткі фрази, репліки персонажів. Поміркуйте, у яких саме «бульбашках» ви їх зобразите.
 - ✓ Намалюйте сюжетні картинки і напишіть репліки.

The form consists of four large, empty rectangular boxes arranged in a 2x2 grid. Each box is outlined with a dashed blue line, intended for drawing the scenes of a comic strip.

Урок 9. Твір-розповідь «Лижні змагання» (за сюжетним малюнком)

Пригадай! **Текст-розповідь** складається із трьох частин: зачину, основної частини та кінцівки. У зачині зазначається, про що буде йтися далі. В основній частині розкривається думка, висловлена в зачині. У кінцівці підсумовується сказане.

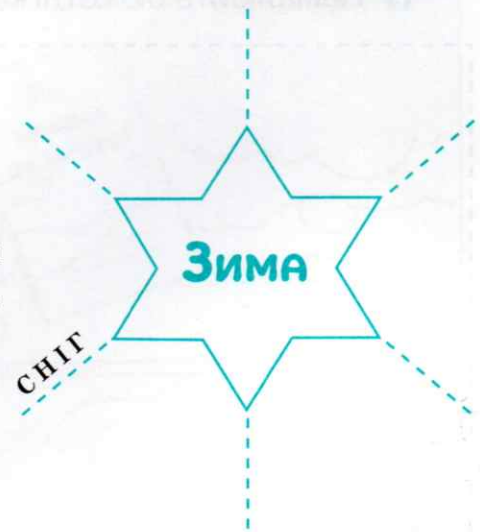
- 1 За порядковими номерами букв абетки (А-1, Б-2, В-3 і т. д.) склади і запиши слово.

10	11	17	1
----	----	----	---

- 2 Які слова виникають у твоїй уяві, коли ти чуєш слово зима? Запиши їх на промінчиках.

- 3 Дай відповіді на запитання.

1. Які характерні ознаки зими ти знаєш?
2. Чи любиш ти зимову пору? За що?
3. Як діти розважаються взимку надворі?

- 4 Розгляньте малюнок. Подумайте, про що буде твір. Якого типу?

✓ Дайте відповіді на запитання.

1. Про які змагання ми будемо розповідати? Що на малюнку підказує, що це змагання, а не просто катання на лижах?
2. Яку частину змагань зображено на малюнку? Чому ви так думаєте? До якої частини тексту-розповіді її віднесемо?
3. Що передувало фінішу? Про що розкажемо в основній частині твору? А що треба повідомити в зачині?

5 Поміркуйте і розкажіть.

1. Як розпочиналися змагання? Коли це було? Якою того дня була погода?
2. Де відбувалися змагання? Хто брав у них участь?
3. Хто після сигналу вчителя стартував першим? Як проходили перегони? Хто кого перегнав і чому? Чи всі вдало пройшли спуск із гірки?
4. Хто першим прийшов до фінішу?
5. Чим усе скінчилося?

6 Складіть план. Запишіть його.

7 Усно побудуйте твір-розповідь за складеним планом.

За потреби скористайтеся *опорними словами*.

● **Іменники:** день, сніг, земля, сніжинки, повітря; діти, керівник, старт, сигнал, свисток; перегони, спуск, гірка; фініш, прапорець, уболівальники.

● **Прикметники:** тихий, морозний, зимовий, сонячний; срібний, скрипучий, пухкий, іскристий; легенькі, біленькі, пухнасті, сріблясті; усміхнені, веселі, щасливі, задоволені.

● **Дієслова:** настав, кружляли, падали, випав, рипів, іскриться; вийшли, зібралися, проходять, подав, пролунав, засвистів, стартував; вирвався, перегнав, спустилися; підняв, прийшов, фінішував.

8 Напишіть, які слова можна використати в тексті, щоб не повторювати слова *діти, мчати*.

Діти — _____

Мчати — _____

9 Запиши твір. Пам'ятай про абзаци!

Blank lined area for writing a composition.

10 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

Слово про слово

Віхола — завірюха, метелиця.

Перегони — спортивні змагання у швидкості бігу, їзди на чомусь.

Урок 10. Творення віршів

Запам'ятай! **Римованими** називаються рядки, які закінчуються словами, схожими за звучанням (**ялинки** — **хустинки**).

- 1 Прочитай вірш. Зверни увагу на те, як автор зобразив картину зимового сну.

Сплять над озером ялинки,
як сестрички в сповитку.
Біла віхола хустинки
їм зіткала нашвидку.
А берізка, мов лілея,
в платті з ніжних пелюсток.

Вадим Скомаровський

Замість бантика у неї —
з клена зірваний листок.
Де калина, де шипшина,
де черешенька мала?
Все зима заपोщила,
запушила, замела.

- ✓ Дай відповіді на запитання.
1. Який настрій викликав у тебе цей вірш?
 2. Як одягнула зима дерева, кущі, усе довкола?
 3. Які картини постають у твоїй уяві? Домалюй словами картину зимового сну.
- ✓ Підкресли у вірші слова, які римуються.
- 2 Доповни рядки вірша словами, які римуються з виділеними.

Любов Забашта

ЗИМОНЬКА

Зимонько, голубонько
в білім _____,
любимо ми бігати
по твоїм **сніжку**.
Всім рум'яниш личенька
ти о цій **порі**
і ладнаєш ковзанки
в нашому _____.

Візьмем гринджолята ми,
помчимо _____,
снігом нас притрушують
срібні **явори**.
А коли натомимось —
в хату до **тепла!**
Добре, що ти, зимонько,
і до нас _____.

- 3 До поданих слів добери і запиши рими.

Діти — квіти, сидіти,
Сонце — _____
Сніжок — _____

4 Перестав рядки так, щоб прочитати віршовану загадку про сніг. Познач цифрами порядок розташування рядків у вірші.

- він на землю міцно ліг, В небі хмара пролітала,
 білий пух порозсипала, називають його _____.

5 Склади вірш про сніжинку. За потреби скористайся рядками з вірша Василя Довжика або поданими праворуч римами.

Срібна зірка, біла-біла,
на долоню теплу сіла.

_____ сніжинки.
 _____ пушинки.
 _____ кружляють.
 _____ вкривають.

6 За схемою склади і запиши п'ятирядковий вірш (сенкан) про зиму.

Схема	Приклад
1-й рядок (хто? або що?) — вказівка на предмет.	Зима.
2-й рядок (який?) — опис предмета.	Чудова, чиста, чарівна.
3-4-й рядки (що робить?) — зазначити, що предмет робить, яку дію виконує.	У білі шати одягнула ліси, гаї, сади й поля.
5-й рядок — оцінка предмета, твоє ставлення до нього.	Яка чудова ця пора!

7 Прочитай вірш про зиму, складений твоїм ровесником / твоєю ровесницею. Знайди і виправ помилки так, щоб рядки римувалися.

Легкі й ніжні, мов **пушок**, на ліси, сади, поля...
 з неба падають сніжинки Снігом вкрилась вся **земелька**.

Слово про слово

Сповити — загорнути в пелюшки.

Ладнати — робити, впорядковувати, створювати.

Гринджоліята — санчата.

Урок 11. СКЛАДАННЯ ЗАГАДОК

Пригадай! Загадка розповідає про предмет чи явище, їх істотні ознаки, але не називає їх.

1 Відгадай, що це. Запиши відгадки.

Рум'яний, запашний, пшеничний _____.

Велике, червонобоке, соковите _____.

Солодка, маленька, червоненька _____.

✓ Загадай свої загадки, дібравши характерні ознаки до слів, записаних у дужках.

(Яка?) _____ (лисиця).

(Який?) _____ (вовк).

(Яке?) _____ (зайчєня).

2 Прочитай загадку. Доповни її словами з довідки. Запиши слово-відгадку.

Дуже _____ ноги маю,

ледве їх переставляю,

сам _____ я на зріст,

замість рота в мене хвіст.

Довідка:

товсті, високий.

✓ Доведи, що ти відгадав/відгадала загадку правильно.

3 Розглянь малюнок на сторінці 5. Дай відповіді на запитання.

1. Які в зайчика вуха, хвіст?

3. Якого кольору у нього шубка?

2. Який він на зріст?

4. Як тікає від усіх?

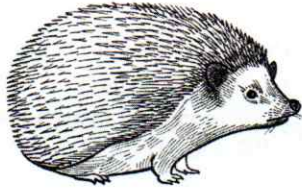
✓ Склади і запиши загадку про зайчика.

_____ вуха, _____ хвіст, Він _____ шубку має,

_____ сам на зріст. _____ від усіх тікає.

4 Розкажи, що ти знаєш про їжачка. Чим він відрізняється від інших звірів?

✓ Склади загадку про їжачка. За потреби скористайся поданим початком і запитаннями.

Що за звір? Із голочок
пошив собі піджачок.
Де він гуляє?
Що на голки чіпляє?

- ✓ Запиши загадку, складену за поданим початком або самостійно.

- 5 Склади загадку про півника. За потреби скористайся запитаннями.

Який гребінь він має?
Де походжає?
Коли будить усіх від сну?
Як він співає?

- 6 Склади і запиши загадку про будь-яку тваринку.

- 7 Почергово загадуйте одне одному загадки.

- 8 У складених дітьми загадках виправ недоліки так, щоб римувалися виділені слова.

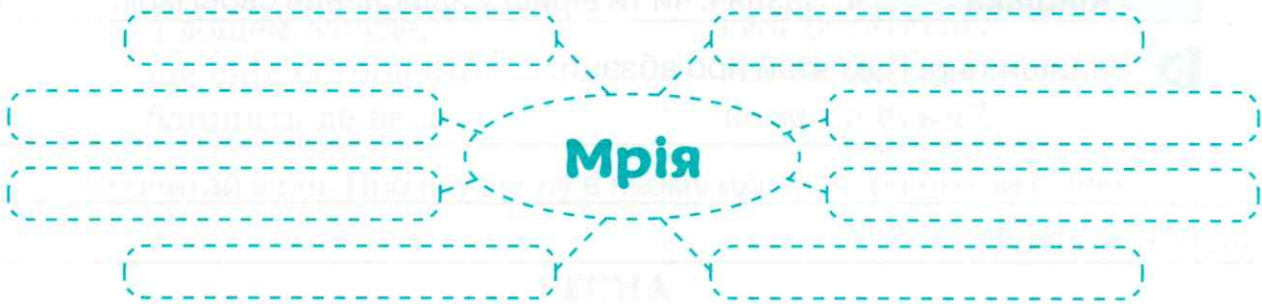
Колючий *клубочок* прибіг у ліс. (Їжачок)

Пухнастий *клубочок* сидить у *кутку*. (Котик)

Урок 12. Твір-розповідь «Моя заповітна мрія» (з елементами міркування)

Пригадай! Є такі типи текстів: розповідь, опис, міркування. **Твір-розповідь** має на меті розказати про якусь подію, **текст-міркування** передбачає висловити роздуми з приводу чогось, а **текст-опис** має на меті описати якийсь предмет, явище, особу чи подію.

- **1** Які слова виникають у вашій уяві, коли ви чуєте слово *мрія*? Запишіть їх.

- 2** Прочитай вірш. Скажи, про що мріє хлопчик.

Дмитро Павличко

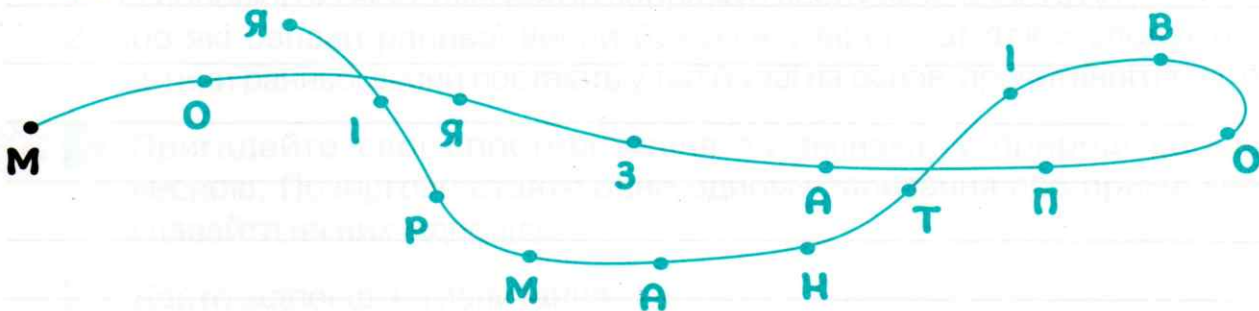
МРІЯ

Як виросту — збудую хату,
на хаті колесо приб'ю,
а там я поселю крилату
лелечу клетітну сім'ю.

Нехай розводиться, гніздиться
по всіх деревах і хатах,
нехай мені щоночі сниться,
що я літаю, наче птах.

- Про що мріють твої ровесники/ровесниці?

- 3** Пройди лабіринтом. Запиши утворений вислів. Як ти його розумієш?

- **4** Дайте відповіді на запитання.

1. Про що ви мрієте?
2. Чи є у вас заповітні мрії? Чому саме ці мрії є заповітними?
3. Що ви робите для того, аби ці мрії здійснювалися?
4. Чи вірите ви, що вони здійсняться? Коли саме?

5 Обдумай і розкажи (або запиши в чернетці), про що мрієш ти. Орієнтуйся на подану схему написання твору-розповіді з елементами міркування.

Зачин	1. Напиши про свої мрії.
Основна частина	2. Розкажи заповітну мрію. 3. Обґрунтуй, чому ти мрієш саме про це. 3. Напиши, що ти робиш для досягнення своєї мети.
Кінцівка	4. Зазнач, чи ти віриш у здійснення своєї мрії.

6 Запиши твір. Пам'ятай про абзаци!

Blank lined area for writing a story.

7 Перевір написане. Якщо знайдеш помилки, виправ їх.

Слово про слово

Клєкіт — переривчастий звук, який видають деякі великі птахи, зокрема журавлі.

Заповітна — дуже бажана.

Урок 13. Твір-опис «Надійшла весна прекрасна»

(на основі власних спостережень)

Пригадай! У художньому описі образно змальовуються ознаки предметів.

- 1 Відгадай загадку Степана Жупанина. Поясни відгадку.

Ще вітер зимовий
з дощем загуде,
ще сніг острівками
блищить де-не-де.

Береза сережки
свої розпускає.
Чи ви здогадались,
коли це буває?

- 2 Прочитай вірш. Про яку весну в ньому йдеться: ранню чи пізню?

Наталя Забіла

ВЕСНА

1. Ось іде весна ланами,
перелогами, лісами,
де не ступить — з-під землі
лізуть паростки малі.

2. Як опустить вниз правицю —
зеленіє скрізь травиця.
Як лівицю підведе —
всюди листя молоде.

3. На берізку гляне зблизька —
у сережках вся берізка,
до верби підійде — ба! —
в білих котиках верба.

4. А як здійме руку вгору
до блакитного простору —
з кожним помахом руки
линуть з вирію пташки.

- ✓ Дай відповіді на запитання.

1. За допомогою яких слів автор зображує весну як живу істоту?
2. Про які ознаки ранньої весни йдеться у вірші? Змалюй словами, які картини ранньої весни постають у твоїй уяві на основі прочитаного тексту.

- 3 Пригадайте свої спостереження за змінами у природі ранньою весною. Почергово ставте одне одному запитання про прихід весни і давайте на них відповіді.

- 4 Дайте відповіді на запитання.

1. Що змінилося у природі з приходом весни? Якими стали сонце, сніг, небо, хмари?
2. Що сталося з рослинним світом? Як стрічають весну берізки, верби? Якою стала трава? Які квіти першими пробуджуються зі сну?
3. Які птахи прилітають навесні першими?
4. Чи подобається тобі ця пора року?

- 5 До слова *весна* підбери і запиши прикметники, які її характеризують, і дієслова.

Весна прекрасна, _____

Весна надійшла, _____

- ✓ Побудуй речення про прихід весни.

- 6 До поданих іменників добери «весняні» дієслова і прикметники. Наприклад: сонце виглянуло, викотилося, випливає, піднялося тощо; сонце весняне, привітне, тепле, веселе тощо.

Дієслова	Прикметники	Іменники
_____	_____	сніг
_____	_____	небо
_____	_____	хмарки
_____	_____	струмочки
_____	_____	дерева
_____	_____	трава
_____	_____	квіти
_____	_____	птахи

- ✓ Серед дібраних слів підкресли ті, які ти плануєш використати під час написання власного твору-опису.

- ✓ До поданих слів добери порівняння. Запиши їх.

Весна, як _____

Небо, неначе _____

Хмарки, мов _____

Струмочки, наче _____

- 7 Пригадай будову тексту-опису. Дай відповіді на запитання.

1. Яким може бути зачин цього тексту?
2. Про які зміни у природі треба сказати в основній частині тексту?
3. Про що можна сказати в кінцівці тексту?

Урок 14. ПЕРЕКАЗ ІЗ ТВОРЧИМ ДОПОВНЕННЯМ

Приймай! *Творчо переказати* текст означає не тільки його відтворити, а й внести у його зміст певні зміни або доповнення.

1 Прочитайте текст. Про що в ньому йдеться?

БІЛЯ СТАРОЇ СОСНИ

Біля старої сосни граються веселі пустунки-білочки. Радіють вони теплому сонечку, світлій весні.

Усю довгу зиму жили білки у високому лісі. Від холоду ховалися в теплих гніздах, глибоких дуплах дерев. З дерева на дерево шастали по лісу, гризли смолисті важкі шишки.

Коли в лісі стає мало горіхів та шишок, білки вдаються до далеких і небезпечних мандрівок. Сміливо перепливають вони широкі ріки, перебігають відкриті поля, забігають у багатолюдні селища й міста.

Нікому лісі не роблять шкоди миролюбні веселі білки.

За Іваном Соколівим-Микитівим

- ✓ Поставте кілька запитань до тексту і дайте на них відповіді.
- ✓ Прочитайте творчий переказ цього тексту, зроблений учнем. Порівняйте переказ із авторським текстом. Зверніть увагу на те, якою частиною учень доповнив текст.

Переказ тексту

Біля старої сосни граються веселі білочки. Вони радіють теплій весні.

Усю довгу зиму білки жили в лісі. Ховалися від холоду в дуплах дерев, у теплих гніздах. Перестрибували з дерева на дерево, гризли смолисті шишки.

Багато турбот буде у білок влітку. Треба вигодувати маленьких білченят, зібрати запаси горіхів, насушити грибів.

Коли в лісі мало поживи, білки далеко мандрують. Вони перепливають ріки, перебігають поля, забігають у села й міста.

Нікому в лісі не роблять шкоди веселі білочки.

- ✓ Поміркуйте, чи можна буде доповнити текст поданим нижче фрагментом.

Білка сягає 20–32 см. Саме таку довжину має і хвіст. Забарвлення білки дуже мінливе й залежить від пори року і району поширення. Воно буває рудим, попелястим, сірим і навіть чорним.

- ✓ А чи могли б ви доповнити текст? Як саме?

2 Прочитай загадки. Запиши слова-відгадки.

1. Коло бабусі сидить у кожусі,
проти печі гріється, без водички миється. (_____)
2. Довкола бочки бігають клубочки. (_____)

 3 Розкажіть, що ви знаєте про поведінку кішок. Яким є їхнє ставлення до птахів?

4 Прочитайте текст. Подумайте, що здивувало Мурка́.

ЯК ЗДИВУВАВСЯ МУРКО

Лежить Мурко́ проти сонця, гріється. Заплющив очі, спить.

На подвір'ї ходило курча. Воно відбилося від квочки й жалібно пищало. Побачивши кота, замовкло. Підійшло тихенько до нього, притулилося й очі закрило. Тепло йому біля котового колушка.

Мурко́ відчув, що до нього хтось притулився. Розплющив очі — курча. Здивувався: та й сміливе ж яке!

Дивиться Мурко́ на пташеня, дивується і не знає, що йому робити. Чи налякати курчатко, щоб утекло, чи хай собі гріється?

За Василем Сухомлинським

✓ Дайте відповіді на запитання.

1. Про кого розповідається в тексті?
2. Чому пищало курчатко? Як воно пищало?
3. Що зробило курча? Як автор описує його вчинок?
4. Чому здивувався Мурко́?
5. Чи сміливим було курча?
6. Як автор показує розгубленість Мурка́?
7. Як, на вашу думку, вчинить котик?

 5 Складіть і запишіть план поданого тексту. Доповніть його іще одним запитанням.

1. _____
2. _____
3. _____
4. (Як учинив котик?) _____

6 Знайдіть у тексті і підкресліть слова, які автор використовує, щоб називати Мурка́, курчатко, уникаючи повтору цих слів.

- ✓ Допиши синоніми до слів.

Замовкло — _____

Притулилося — _____

Сміливе — _____

- 7 Обговоріть деталі складання переказу. Усно перекажіть текст за планом.

- 8 Прочитайте текст іще раз. Підготуйтеся до письмового переказу тексту із творчим доповненням.

- 9 Запишіть переказ із творчим доповненням. Кожен пункт плану пишіть з абзацу. Зверніть увагу, як пишуться слова: *гріється, колушка, розплющив, дивується.*

- 10 Перечитайте написане. Якщо помітили помилки у тексті, виправте їх. Зробіть взаємоперевірку переказу.

Слово про слово

Шастали — нішпорили, стрибали, носилися.

Смолістий — просякнутий смолою.

Відбілося — загубилося, відстало.

Урок 15. Творення казки

Пригадай! **Чарівні казки** — це казки, у яких відбуваються неймовірні чудеса, там є чарівні істоти і речі.

1 Упізнай казку за словами. Познач чарівні казки.

Попелюшка, принц.

Коза-дереза, рак.

Вежа, відьма, Рапунцель.

Сім гномів, Білосніжка.

2 Пригадай, якими є зачини казок. Що є характерним для основної частини? Якими найчастіше бувають кінцівки в казках?

 3 Складіть казку за поданими словами: котик, песик, чарівна квітка.

Обдумайте можливі **варіанти** подальших дій у казці.

Наприклад

Песик подарував котикові чарівну квітку.

Чарівна квітка допомогла котикові знайти друга.

Песик і котик потоваришували з чарівною квіткою.

Як котик і песик стали друзями завдяки чарівній квітці.

Ваші варіанти

Пофантазуйте, як могли розгортатися події в казці.

Наприклад

Песик подарував котикові чарівну квітку.

● З якої нагоди песик подарував котикові квітку?

(Як подарунок на день народження; як нагороду за хороший вчинок; на згадку про дружбу тощо.)

● У чому полягає чарівність квітки?

(Вона виконує бажання, творить чудеса.)

● Як котик скористався подарунком? (Замовив бажання для себе чи для всіх? Яке бажання? Як воно здійснилося?)

Розкажіть казку.

У зачині повідомте про героя. Хто він? Як його звати? Яким він є? Де живе? Чим займається?

В основній частині розкажіть, що трапилося з героєм, як розгорталися події далі. (Наприклад. Як котик готувався до свого дня народження: кого запросив; як святкували; який отримав подарунок; чому ця квітка є чарівною; яке бажання загадав котик; чи здійснилося воно; як саме.)

У кінцівці скажіть, чим усе закінчилося.

- 4 Створи свою казку про котика, песика і чарівну квітку, орієнтуючись на таблицю. Придумай заголовок.

Зачин	Знайомство з героєм (героями) казки.
Основна частина	Що трапилось? Як розгорталися події?
Кінцівка	Чим усе закінчилося?

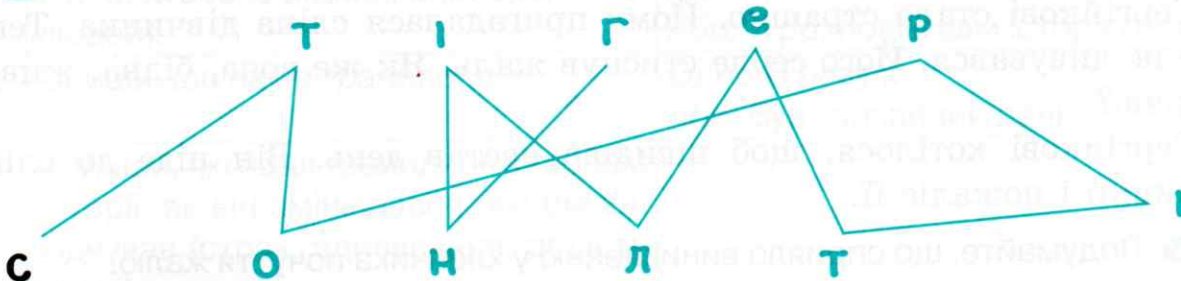
За потреби скористайся *опорними словами*: недалеко від міста, чудовий будиночок, квітник, день народження, прибирання хатинки, приготування святкового обіду, давній друг, несподіваний подарунок, дуже гарна квітка, одне-єдине бажання, сповнення заповітної мрії.

- 5 Запиши казку. Кожну частину тексту пиши з абзацу.

- 5 Перевір написане. виправ помилки, якщо вони є.

Урок 16. СТВОРЕННЯ ІСТОРІЇ

- 1 Пройди лабіринтом, прочитай утворене слово.

- 2 Чи знаєш ти, що таке *сторітелінг*? Коли він виник? Де використовується?

Візьми до уваги! **Сторітелінг** — це розповідання захопливих історій про реальних чи вигаданих персонажів.

Донесення інформації шляхом розповідання історій існує дуже давно у формі легенд, переказів, казок. Сторітелінг дуже популярний і сьогодні: його використовують в освіті, журналістиці, політиці, бізнесі тощо.

- 3 Чи любиш ти слухати цікаві історії? Приміром, про вигаданих істот чи давні перекази, дружні історії чи сімейні легенди, історії про життя відомих людей, правила поведінки в суспільстві, чарівні предмети та ін.

- 4 Прочитайте історію, створену вчителем Василем Сухомлинським для дітей. Колись давно він її записав, і тепер ви можете її прочитати.

ЯК СЕРГІЙКО НАВЧИВСЯ ЖАЛІТИ

Сергійко гуляв собі біля ставка і побачив дівчинку, що сиділа на березі. Підходить до неї, а вона й каже:

— Не заважай мені слухати, як хлюпочуть хвилі.

Сергійко здивувався. А потім узяв та й кинув у ставок камінець.

Дівчинка питає його:

— Що ти кинув у воду?

Сергійко ще більше здивувався.

— Хіба ти не бачила? Я кинув камінець.

Дівчинка й каже:

— Я нічого не бачила, бо я сліпа.

Сергійко довго дивився на дівчинку. Він не міг уявити: як це воно, коли людина нічого не бачить?

Настала ніч. Сергійко ліг спати. Серед ночі прокинувся. Його розбудив шум за вікном. Шумів вітер, у шибки стукав дощ. А в хаті було темно.

Сергійкові стало страшно. Йому пригадалася сліпа дівчинка. Тепер уже не дивувався. Його серце стиснув жаль. Як же вона, бідна, живе в темряві?

Сергійкові хотілося, щоб швидше настав день. Він піде до сліпої дівчинки і пожаліє її.

✓ Подумайте, що сприяло виникненню у хлопчика почуття жалю.

5 Дайте відповіді на запитання.

1. Хто є головним персонажем історії?
2. Де гуляв хлопчик? Кого побачив на березі ставка?
3. Що сказала Сергійкові дівчинка? Що відчув хлопчик?
4. Чим був здивований Сергійко ще більше?
5. Чого не міг уявити хлопчик?
6. Що трапилося із Сергійком тієї дощової ночі?
7. Чому йому стало страшно? Кого пригадав хлопчик?
8. Що стиснуло його серце? Що подумав у той момент?
9. Що вирішив Сергійко?
10. Чи можна сказати, що ця нічна подія стала вирішальною для хлопчика? Чому?
11. Чи сподобалась вам ця історія? Чим?

6 Чи любиш ти розповідати історії? Наприклад, про себе чи своїх друзів, ровесників, про рідних, близьких, знайомих тобі людей?

7 Спробуй створити історію про себе.

✓ Пригадай випадок із твого життя, який буде цікавий іншим. Прикладом, про те, як ти вийшов/вийшла переможцем/переможницею зі складної ситуації, виручив/виручила когось із біди, позбувся/позбулася поганої звички, подолав/подолала свій страх тощо.

✓ Подумай, чому саме цю ситуацію ти вибрав/вибрала? Чим вона тебе вразила (схвилювала)? Які почуття викликала?

✓ Пригадай, з чого усе почалося. Як розгорталася подія? Що стало вирішальним? Чим усе завершилося? Які зміни відбулися з головним персонажем? Що він відчував тоді? Який висновок зробив для себе? Чого може навчити нас ця історія?

8 Запиши свою історію, орієнтуючись на пам'ятку.

№	Порядок створення історії	Наприклад
1	Визнач персонажа історії (ти чи хтось із рідних, знайомих тобі людей).	Ця історія трапилась... (з ким? де? коли?) Або: Я розповім вам історію про...
2	Опиши, що саме трапилося.	Одного разу... Або: Був звичайний день...
3	Напиши, які події трапилися з героєм історії, як він змінювався, які емоції відчував (страх, здивування, радість тощо).	
4	Вкажи, яка подія стала вирішальною для героя.	
5	Напиши, чим усе закінчилося. Як змінився герой? Що зрозумів? Який висновок зробив для себе?	Став сміливішим, чесним, вирішив допомагати старшим, жаліти менших, співчувати хворим тощо.
6	Зроби остаточні правки, виправ усі помилки.	

9 Перевір написане. Виправ помилки, якщо вони є.

Урок 17. СТИСЛИЙ ПЕРЕКАЗ

Пригадай! **Стисло переказати** — означає передати найголовніше зі змісту тексту, опускаючи другорядне (деталі).

1 Познач ✓, у яких випадках ти скористаєшся стислим переказом.

- Молодша сестричка просить тебе розказати їй казку.
- Ти просиш бібліотекаря видати книгу, назву якої ти забув, але пам'ятаєш, про що там розповідається.

2 Порівняй уривок із казки «Колобок» і його стислий переказ. Зверни увагу на те, як передано зміст тексту: яку інформацію збережено, а яку — вилучено.

Жили собі дід і баба. Дожились уже до того, що не стало в них і хліба. Дід і каже:

— Бабусю! Піди в комору, назмітай у засіку борошенця та спечи мені колобок.

Послухалась баба: назмітала в засіку борошенця, витопила в печі, замісила тісто, спекла колобок і поклала на вікні, щоб простиг. А він лежав, лежав на вікні, а тоді з вікна — на призьбу, а з призьби — у двір, а з двору — за ворота, та й побіг-покотився дорогою.

Стислий переказ

Жили-були дід і баба. Не стало в них хліба і дід попросив бабу спекти з борошна колобок.

Баба спекла колобок і поклала на вікно, щоб прохолонув. А він лежав на вікні, а тоді побіг-покотився дорогою.

3 Прочитай текст. Це художній текст чи науковий?

Тхір — невеликий (до 60 см), сильний, спритний звірок. Живе у степовій та лісовій місцевості. Може оселятися в населених пунктах.

Живиться тхір дрібними гризунами, невеликими птахами, комахами. Удень звір відпочиває, а полювати виходить уночі.

Оселяючись біля житла людей, тхір може завдавати їм шкоди, бо нищить домашню птицю. Водночас тхір є дуже корисним, оскільки знищує безліч шкідливих мишовидних гризунів, допомагаючи таким чином заощадити 3–4 тонни хліба.

З журналу

✓ Як ти вважаєш: тхори корисні чи шкідливі? Обґрунтуй свою думку.

4 Прочитай текст. Поміркуй, чому його так названо.

Дмитро Прилюк

СІЛЬСЬКИЙ ЗЛОДІЙ

В одному селі якось почали зникати з курника кури. То в одному дворі, то в іншому. І тільки й слідів, що купки пір'я. Хто ж злодій?

Один господар, який розумівся на слідах нічних розбійників, купив новенький капкан, гарно замаскував його в хліві і, передчуваючи неминучий «улов», сказав:

— Ану побачимо, що за звір...

Не побачив. Наступного ранку ні курей, ні капкана в хліві не було. Що за диво! Чи хтось над господарем посміявся?

А дітлахи на другому кінці села того ранку впіймали знесиленого тхора, який тягнув за собою залізний капкан...

Таки попався.

А щоб злодюжка більше не займався крадіжками, тхора відвезли до міста в зоопарк.

5 Дай відповіді на запитання.

1. Хто виявився злодієм?

2. Що трапилось у селі?

3. Як вирішили спіймати злодія?

4. З яких слів можна зрозуміти, що господар знав, хто злодій?

5. Чи можна з тексту зрозуміти, що тхір дуже спритний звір?

6. Чому діти впіймали його?

7. Чи правильно вчинили люди, що віддали тхора до зоопарку?

6 Склади план тексту. Запиши його.

7 Підкресли у тексті слова, які вживаються, щоб уникати повтору слова *тхір*.

8 Скоротіть зміст окремих частин тексту.

✓ Прочитайте 1-й абзац тексту. Яка основна думка цієї частини? Як можна передати її одним реченням? Розпочніть так:

В одному селі завівся злодій, який...

- ✓ Прочитайте 2-й абзац тексту. Про що в ньому розповідається? Передайте зміст цієї частини одним реченням. Розпочніть так:

Щоб спіймати злодія, обізнаний господар...

- ✓ Прочитайте 3-й абзац тексту. Яким реченням можна передати його основну думку? Розпочніть так:

Але наступного ранку...

- ✓ Прочитайте 4-й і 5-й абзаци тексту. Передайте одним реченням основний зміст цієї частини тексту. Розпочніть так:

Зате на другому кінці села...

- ✓ Прочитайте останній абзац тексту. Перекажіть його зміст.

- 9 Сτισло перекажи зміст усього тексту. Орієнтуйся на подані поради.

- 10 Запиши стислий переказ тексту «Сільський злодій». Зверни увагу, як пишуться слова: капкан, знесилений, злодюжка.

- 11 Перевір написане. виправ помилки, якщо вони є.

Слово про слово

Комора — частина будівлі, у якій зберігають зерно, борошно.

Засіки — відгороджені в коморі місця для зберігання зерна і борошна.

Прізьба — невисокий насип із землі та глини уздовж стін хати знадвору.

Зміст

I СЕМЕСТР

Урок 1.	Докладний переказ.....	1
Урок 2.	Художній опис зайця (за світливою).....	5
Урок 3.	Твір-розповідь «По гриби» (за фрагментом тексту).....	7
Урок 4.	Текст-міркування «Книга дорожча за найбільше багатство» (твір за прислів'ям).....	10
Урок 5.	Перебудова казки.....	13
Урок 6.	Вибірковий переказ.....	17
Урок 7.	Твір-міркування «Кого я вважаю своїм другом / своєю подругою?» (за вказаною темою).....	20
Урок 8.	Створення коміксу.....	22

II СЕМЕСТР

Урок 9.	Твір-розповідь «Лижні змагання» (за сюжетним малюнком).....	26
Урок 10.	Творення віршів.....	29
Урок 11.	Складання загадок.....	31
Урок 12.	Твір-розповідь «Моя заповітна мрія» (з елементами міркування).....	33
Урок 13.	Твір-опис «Надійшла весна прекрасна» (на основі власних спостережень).....	35
Урок 14.	Переказ із творчим доповненням.....	38
Урок 15.	Творення казки.....	41
Урок 16.	Створення історії.....	43
Урок 17.	Стислий переказ.....	46

Серія «Щотижня п'ять» з української мови та літературного читання

Всеукраїнський
освітній проєкт
«Я дослідник»

Я **ДОСЛІДНИК** 2.0

ja-doslidnik.com

Сінгапурська
математика
вже в Україні!

ISBN 978-966-983-134-7

9 789669 831347

Торговий дім
«Освіта-Центр+»

З питань придбання навчально-методичної
літератури можна звертатися:
ТОВ «ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+»
osvita-center.com.ua; osvita@osvita-center.com.ua
тел.: (044) 209-76-49; (099) 553-33-96;
(098) 961-73-18; (067) 401-75-41.